

Spis treści

Wstęp

1. Wychowanie jako historycznie zmienna funkcja społeczeństwa
2. Historia wychowania - zakresy pojęcia
3. Historia wychowania jako przedmiot kształcący
4. Historia wychowania jako dyscyplina naukowa
 - 4.1. Początki i kierunki rozwoju badań
 - 4.2. Historia wychowania w Europie
 - 4.3. Historia wychowania w Polsce
5. Podstawowe wydawnictwa i syntezy
6. Historia wychowania na studiach pedagogicznych.
7. Cel niniejszego wydawnictwa

I. Starożytność: podstawy europejskich tradycji edukacyjnych

1. Wprowadzenie
2. Wychowanie w Grecji w okresie archaicznym i klasycznym
 - 2.1. Rodzina i państwo; ideały wychowawcze (homerycki, spartański, ateński).
 - 2.1.1. Uwagi ogólne. Epoki historyczne kultury greckiej
 - 2.1.2. Wychowanie w czasach Iliady i Odysei
 - 2.1.3. Wychowanie w rodzinie i ideały wychowawcze w okresie archaicznym i klasycznym.
 - 2.1.4. Wychowanie spartańskie i ateńskie
 - 2.2.1. Szkoła
 - 2.2.2. Sofiści
 - 2.2.3. Optymizm pedagogiczny Sokratesa
 - 2.2.4. Platońska koncepcja państwowego systemu edukacji
 - 2.2.5. Arystoteles: indywidualizacja i unaukowanie problematyki edukacyjnej
3. Hellenizm: utrwalenie się struktury szkolnej i ideał człowieka wykształconego
4. Rzym starożytny
 - 4.1. Wprowadzenie
 - 4.2. Republika: tradycje wychowania w rodzinie
 - 4.2.1. Mit rodziny
 - 4.2.2. Edukacja domowa w rodzinie starorzymskiej
 - 4.2.3. Nowy ideał Rzymianina okresu hellenizmu.
 - 4.3. Szkoła: od nauczania in triviis do systemu szkolnictwa państwowego.
 - 4.3.1. Łacińska szkoła elementarna
 - 4.3.2. Łacińska edukacja średnia i wyższa w okresie Republiki
 - 4.3.3. Marek Tulliusz Ciceron: mistrz słowa i twórca sztuki oratorskiej łacińskiej - orator - polityk schyłku Republiki
 - 4.3.4. Polityka szkolna Cesarstwa
 - 4.3.5. Marek Fabiusz Kwintyliusz: pochwała edukacji publicznej - mówca wzorem obywatela
 - 4.3.6. Oderwanie mądrości szkolnej od życia.
5. Wczesne chrześcijaństwo

- 5.1 Wprowadzenie
- 5.2. Tradycje judaizmu. Wpływ Starego Testamentu
 - 5.2.1. Rodzina żydowska i wychowanie
 - 5.2.2. Szkoła żydowska
- 5.3. Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej
- 5.4. Stosunek chrześcijan pierwszych wieków do kultury i szkoły pogańskiej
 - 5.4.1. Szkoły katechetyczne
- 5.5. Pojednanie chrześcijaństwa z kulturą antyczną
 - 5.5.1. Św. Augustyn i św. Hieronim - uzasadnienie kształcenia chrześcijan w naukach świeckich
 - 5.5.2. Konsekwencje upadku Cesarstwa Zachodniego dla dziejów szkoły
- Bibliografia

II. Średniowiecze

- 1.1. Wprowadzenie
- 1.2. Przechodzenie od szkoły antycznej do chrześcijańskiej
- 1.3. Pierwsze szkoły chrześcijańskie
- 1.4. Wczesnośredniowieczne kompendia wiedzy antycznej
- 2. Średniowieczny porządek edukacyjny
 - 2.1. Państwo a szkoła przed X wiekiem
 - 2.2. Wychowanie stanowe
 - 2.3. Utrwalenie monopolu kościelnego w szkolnictwie
- 3. Pęknięcie ram szkolnictwa kościelnego
 - 3.1. Scholastyka
 - 3.2. Św. Tomasz z Akwinu
 - 3.3. Powstanie uniwersytetów
- 4. Chrześcijaństwo i wejście Polski w krąg kultury zachodniej
 - 4.1. Wprowadzenie
 - 4.2. Rozwój szkół i alfabetyzacji w pierwszych wiekach państwa polskiego
 - 4.3. Uniwersytet Krakowski.
- 5. Rodzina, szkoła i społeczność lokalna jako środowisko wychowawcze w średniowieczu i w czasach nowożytnych
- Bibliografia

III. Edukacja w Europie czasów nowożytnych: XIV-XVIII w.

- 1. Renesans i humanizm
 - 1.1. Wprowadzenie
 - 1.2. Nowe funkcje wiedzy i wykształcenia
 - 1.3. Doświadczenia włoskie i niderlandzkie
- 2. Humanistyczna myśl o edukacji
 - 2.1. Europa intelektualna
 - 2.2. Tomasz Morę (1478-1535) i jego utopia: edukacja dzieci i młodzieży jako warunek idealnego państwa.
 - 2.3. „Księżę humanistów” - Erazm z Rotterdamu (1469-1536): szerzenie kultury humanistycznej w kształceniu i w stosunku do dzieci
 - 2.4. Największy pedagog humanistyczny Europy - Jan Ludwik Vives (1492-1540): renesans myśli o szkole
- 3. Wpływ reformacji i uchwał Soboru Trydenckiego na edukację w Europie
- 4. Humanistyczne modele szkół europejskich w XVI i XVII w.

- 4.1. Szkoła parafialna - zasadnicza zmiana funkcji i adresu społecznego
- 4.2. Szkoła średnia
 - 4.2.1. Gimnazjum humanistyczne Jana Sturma
 - 4.2.2. Jezuici: udoskonalenie gimnazjum humanistycznego
 - 4.2.3. Katolickie seminarium diecezjalne
- 5. Edukacja i szkoła w Polsce w okresie humanizmu
 - 5.1. Myśl pedagogiczna: literatura obca, literatura polska i pedagogicy o edukacji
 - 5.1.1. Warunki recepcji nowożytnej myśli edukacyjnej w XV i XVI w. w Polsce
 - 5.1.2. Rynek czytelniczy; zryw edukacyjny „złotego wieku”
 - 5.2. Wybitne osiągnięcia polskiej myśli o wychowaniu w XVI w. Andrzej Frycz Modrzewski i Sebastian Petrycy z Pilzna.
 - 5.2.1. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (1503-1572) polityczno-obywatelska koncepcja szkoły i zawodu nauczycielskiego
 - 5.2.2. Poglądy Sebastiana Petrycego z Pilzna na wychowanie
 - 5.3. Przekształcenia systemu szkolnego
 - 5.3.1. Szkoły parafialne
 - 5.3.2. Szkoły średnie
 - 5.3.3. Szkoły wyższe
 - 5.4. Społeczeństwo a edukacja: instrukcje rodzicielskie
 - 5.4.1. Formy edukacji. Stosunek do szkoły
 - 5.4.2. Podróże za granicę; instrukcje rodzicielskie jako wyraz świadomości pedagogicznej społeczeństwa staropolskiego
 - 5.5. Klasztorna edukacja dziewcząt
- 6. Krytyka szkoły humanistycznej i nowe propozycje edukacji
 - 6.1. Niezadowolenie
 - 6.2. Michał Montaigne - opinia krytyczna o szkole; myśl o wychowaniu indywidualnym
 - 6.3. Nowy typ szkoły dla świeckiej elity społecznej - szkoła szlachecka (rycerska)
- Bibliografia

IV. Myśl pedagogiczna XVII i XVIII w.

- 1. Wprowadzenie
- 1.2. Jan Amos Komeński (1592-1670): idea powszechnego kształcenia
- 1.3. Koncepcje wychowania domowego w końcu XVII w.
 - 1.3.1. John Locke (1632-1704): wychowanie gentlemana
- 2. Francuska myśl pedagogiczna okresu oświecenia;
 Emil Jana Jakuba Rousseau
 - 2.1. Myśl społeczno-filozoficzna
 - 2.2. Jan Jakub Rousseau (1712-1778): pedagogika uczucia
 - 2.3. Modele organizacyjne szkolnictwa w państwie
 - 2.4. Myśl i znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej (1789-1795)
- Bibliografia

V. Reforma edukacji w Polsce w XVIII w.

- 1. Pierwszy etap reformy szkolnej.
 - 1.1. Dokonania Stanisława Konarskiego (1700-1773)
 - 1.2. Doświadczenia szkół rycerskich.
- 2. Drugi etap reformy szkolnej - Komisja Edukacji Narodowej (1773-1794)
 - 2.1. Okoliczności powstania KEN
 - 2.2. Działalność KEN
 - 2.2.1. Struktura szkolna - społeczny zasięg reformy

2.2.2. Programy nauczania i ideały wychowawcze.

3. Prawo szkolne KEN

Bibliografia

VI. Uczelnie wyższe. Uniwersytety

1.1. Wpływy humanistyczne

1.2. Załamanie i upadek uniwersytetów w końcu XVII i w XVIII w.

2. Reformy uniwersyteckie w Niemczech w XVIII w.

3. Państwowy uniwersytet „filozoficzny”

3.1. Wilhelm von Humboldt i Uniwersytet Berliński.

3.2. Reforma uniwersytetów przez Komisję Edukacji Narodowej

3.3. Oxford i Cambridge: opór przeciwko modernizacji

4. Szkolnictwo wyższe w XIX i XX wieku

4.1. Zróżnicowanie i funkcje społeczne wyższych uczelni

Bibliografia

VII. Wychowanie w czasach najnowszych (XIX-XX w.): Europa

1. Europa w XIX i XX w.

1.1. Wprowadzenie

2. Rodzina i dziecko

2.1. Przemiany rodziny w XIX i XX w.

2.2. Opieka nad dziećmi

2.3. Ideały wychowawcze

2.4. Pedagogizacja rodziców

2.5. Powstanie ochron

2.5.1. „Pedagogizacja” ochron

2.5.2. Fryderyk Wilhelm Froebel (1782-1852)

2.5.3. Przedszkole w XX wieku.

3. Szkoła

3.1. Wprowadzenie

3.2. Czynniki rozwoju

3.3. Państwo i Kościół a szkoła.

4. Oświata ludowa i szkoła elementarna.

4.1. Od szkoły parafialnej do ludowej szkoły elementarnej

4.2. Jan Henryk Pestalozzi (1746-1827): „ojciec ogólnokształcącej szkoły ludowej”.

4.3. Pozapaństwowe inicjatywy edukacyjne.

4.4. Utworzenie szkół elementarnych ogólnokształcących. Przykład francuski

5. Początki nowoczesnego kształcenia nauczycieli elementarnych

6. Szkoła średnia ogólnokształcąca.

7. Szkoła średnia w myśli pedagogicznej w XIX w

7.1. Jan Fryderyk Herbart (1776-1841): idea nauczania wychowującego.

7.2. Herbert Spencer (1820-1903). Pozytywistyczna kontestacja neohumanistycznej szkoły średniej

8. Różnorodność szkół

9. Nowe wychowanie

9.1. Psychologia eksperymentalna i pedagogika naukowa

9.2. Pajdocentryzm i nowa szkoła

9.3. Kierunki nowoczesnej pedagogiki

Bibliografia

VIII. Szkoła i wychowanie na ziemiach polskich w XIX-XX

1. Sytuacja edukacyjna w dobie zaborów
 - 1.1. Polityka oświatowa państw zaborczych
 - 1.2. Rodzina i polskie ideały wychowawcze w XIX w.
 - 1.3. Społeczno-kulturalny kontekst wychowania w rodzinie
 2. Literatura edukacyjna i myśl pedagogiczna w XIX w.
 - 2.1. Publicystyka i literatura pedagogiczna I połowy XIX w.
 - 2.2. Publicystyka i literatura pedagogiczna II połowy XIX w.
 - 2.3. Jan Władysław Dawid (1859-1914) i początki polskich badań pedagogicznych
 - 2.4. Koncepcje wychowania: w służbie nowego społeczeństwa - Stanisław Karpowicz, w służbie narodu - Stanisław Szczepanowski
 3. Polska rzeczywistość szkolna i działalność oświatowa w czasie zaborów
 - 3.1. Okręg Szkolny (Naukowy) Wileński - próba utrzymania dorobku KEN
 - 3.2. Warszawa - twórcza kontynuacja dorobku edukacyjnego KEN
 - 3.3. Reformy lat sześćdziesiątych i szkolnictwo przełomu wieków
 - 3.3.1. Reforma Aleksandra Wielopolskiego (1862)
 - 3.3.2. Rusyfikacja popowstaniowa Królestwa Polskiego
 - 3.3.3. Tajna oświata i ruch oświatowy
 - 3.3.4. Konrad Prószyński (Promyk) i jego Elementarz na którym nauczysz czytać w 5 albo 8 tygodni (1874)
 - 3.3.5. Strajk szkolny w Królestwie Polskim
 - 3.3.6. Germanizacja w zaborze pruskim.
 - 3.3.7. Józef Dietl i Rada Szkolna Krajowa w Galicji.
 - 3.3.8. Ożywienie oświatowe i ruch nauczycielski na przełomie wieków
 4. Wiek dwudziesty
 - 4.1. Rodzina i ideały wychowawcze w XX w.
 - 4.2. Szkoła w II Rzeczypospolitej
 - 4.2.1. Kwestia dualizmu szkolnego
 - 4.2.2. Ustawodawstwo szkolne w II Rzeczypospolitej
 - 4.2.3. Osiągnięcia i niedostatki systemu szkolnego II Rzeczypospolitej
 - 4.2.4. Oświata podziemna
 - 4.3. Szkoła po II wojnie światowej
 - 4.3.1. Okres odbudowy
 - 4.3.2. Polityczne aspekty reform szkolnych w drugiej połowie XX w.
 - 4.3.3. Reformy szkolne
 - 4.3.4. Osiągnięcia oświaty PRL
 5. Myśl pedagogiczna i nauki pedagogiczne
 - 5.1. Nauki pedagogiczne w II RP
 - 5.2. Nauki pedagogiczne po II wojnie światowej
 - 5.2.1. Lata 1945-1948: nawiązanie do tradycji przedwojennych
 - 5.2.2. Lata 1949-1955: „okres stalinowski"
 - 5.2.3. Po przełomie październikowym
- Bibliografia

Słownik